

VÖLGYESI LEVENTE

A Codex Iuris Canonici 2015. december 8-án hatályba lépett, a házasság semmisnek nyilvánításáért folyó eljárásának reformja (CIC can. 1671–1691.)

Az egyház sajátos jogrendje és intézményrendszere egészen az első évszázadig, az apostoli korra visszavezethetően jelen van.¹ Eredetét tekintve két hagyomány gyökerezett meg benne. Az első a zsidó kultúra és jogrend, amely elsősorban a házasság anyagi jogi szabályait fekteti le, s amelyet az egyház – a házasság felbonthatatlanságával megerősítve (Mt 19,6) – teljes mértékben átvett,² de ugyanígy a római házasság típusai is nagy hatással voltak az intézménytörténeti fejlődésre.³ A házasságkötés szertartásában viszont egyre inkább saját liturgiáját használja. A házassági perek esetében viszont a történelmi beágyazódásnak köszönhetően egyértelműen a római jog hatása érvényesült. Tekintettel arra, hogy a házassági perek – érvényes, s az esetek túlnyomó többségében szentségi házasságok ügye – közérdeket érintenek, így a perek lefolyásakor mindig is a legnagyobb körültekintéssel jártak el a bírúk.⁴ Így szóbeli, sommás vagy közigazgatási eljárásnak soha sem volt helye, minden esetben a cognitio eljárás szabályait alkalmazták, az egyes perbeli szakaszok szabályainak következetes betartásával.⁵

Bár a népvándorlás és a barbár betörések következtében a birodalom területén az igényes császári perrendtartások alkalmazása lassanként feledésbe merült, az egyház mégis sikeresen mentette át a középkorba a jogtudomány antik vívmányait. A bolognai glosszátor iskola képviselői az egyházjog és a civil jog párhuzamos módon történő oktatásával ismételt tudományos igényességgel szemlélték a joganyagot, amely a XVI. századra a Corpus Iuris Civilis mellett és mintájára képezte a Corpus Iuris Canonici anyagát.⁶

---

¹ VANYÓ László: *Az ókeresztény egyház és irodalma*. Szent István Társulat, Budapest, 1980. 118.

² SZUROMI Szabolcs Anzelm: *Bevezetés a katolikus hit rendszerébe*. Szent István Társulat, Budapest, 2009. 50., 81.

³ SZUROMI Szabolcs Anzelm: *Egyházjog története*. Szent István Társulat, Budapest, 2003. 41.

⁴ Concilium Oecumenicum Vaticanum II, Const. dogm. Lumen Gentium, 27.

⁵ ERDŐ Péter: *Egyházjog*. Szent István Társulat, Budapest, 2003. 3179.; FÖLDI András – HAMZA Gábor: *A római jog története és institúciói*. Nemzeti tankönyvkiadó, Budapest, 2009. 674.

⁶ ERDŐ Péter: *Az egyházjog forrásai*. Szent István Társulat, Budapest, 1998. 205.

Az újkor folyamán nem csupán az egyházi bíróságokon, hanem a világi eljárásjogban is virágzott az inkvizitórius büntető eljárással párhuzamosan⁷ az ún. írásbeli polgári per, amelyet az igényesen kidolgozott részletszabályai okán a jogtudomány és a jogi kultúra európai joggyakorlásának csúcsteljesítményeként tarthatunk számon.

A felgyülemlett egyházi joganyag rendezésére már korábban is felmerült az igény,⁸ de végül az 1917-ben megjelent Codex Iuris Canonici IV. része szabályozta átfogóan az eljárásjogot. Ezen rész XX. címében szerepelnek a házassági perek.⁹ Ezt a kódexet váltotta fel a kevésbé „jogászcodó”, inkább a teológiai érvelést felvonultató 1983. évi új kódex, amely külön könyvben helyezte el az eljárásjogot, azon belül a házassági eljárásokat, illetve a házasság semmisségének kinyilvánításáért folyó pereket.¹⁰

2014 októberében zajlott le Rómában a rendkívüli püspöki szinódus III. általános ülése,¹¹ ahol a püspökök jelentős része a házasság és a család témakörében hangot adott annak a kritikának, hogy az egyházi bíróságok lassan, körülményesen és a peres felekre tetemes költséget telepítve végzik ítélkezési funkciójukat. A püspökök kívánságai közé tartoztak, hogy a házassági perek gyorsabban, egyszerűbben, kevésbé körülményesen zajlódjanak le, s a költségeket a püspökségek állják. A közvélemény számára is fontos volt ez a szinódus, amelyben a sajtó felelőssége is igen nagy volt abban a vonatkozásban, hogy változtat-e az egyház a házassággal kapcsolatos álláspontján. Komoly elvárások fogalmazódtak meg a 2015. évi rendes püspöki szinódus felé, alapvetően a törvényes házasságon kívüli kapcsolatok egyházi megítélése szempontjából. Végül – szinte meglepetésszerűen és az egyházi legfelsőbb bíróság, a Rota Romana bírának közreműködésével – a szinódust megelőzően látott napvilágot 2015. augusztus 15-én Róma püspökétől az az apostoli levél, amely a házassági anyagi jogot nem érintette, az eljárásjogot viszont jelentős mértékben módosította. Egyidőben két apostoli levél keletkezett. A keleti rítusú katolikus részegyházak számára *Mitis et Misericors Iesus* kezdettel, amíg ennek nyugati párjaként a *Mitis Iudex Dominus Iesus* kezdősorokkal és címmel bocsátotta ki Ferenc pápa azt a rendelkezést, amely a házassági eljárások jogát nagyrészt módosította. Ezek a jogszabályok 2015. december 8-án léptek hatályba.

A törvénymódosítás elsődleges célja az egyház és a természetes személyek közötti fizikai vagy morális távolság leküzdése.¹² Van, aki azért nem fordult eddig a bírósághoz, mert a bírósági hivatal túl nagy távolságra volt a lakhelyétől. Ez elsősorban nem nyugat-európai probléma, tekintettel arra, hogy itt az egyházmegyei központoktól való távolság elenyésző, legfeljebb pár száz kilométer. A morális távolság leküzdése sokkal nagyobb kihívás. Igen sokan a megromlott és felbomlott házasságuk miatt érzett kudarc vagy szégyenérzet miatt kitaszítottnak érzik magukat az egyház közösségéből, nem látják a reményt, hogy helyzetüket megnyugtatóan tudják rendezni, így eleve nem is fordulnak bírósághoz. A *Mitis Iudex*hez csatlakozó Eljárási Szabályzat 3. cikkelye ezért eleve sürgeti a bírósági munkatársakat, hogy találják meg a módját, hogy minél szélesebb népréteghez jusson el a házasságrendezés bírósági úton történő lehetőségének híre. Ezért mind az eljárásról szóló tájékoztató kiadványok

⁷ RIGÓ Balázs: *A büntetőjog történetéből II. Kora újkor – újkor*. In: Földi András (szerk.): *Összehasonlító jogtörténet*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2014. 326.

⁸ Pietro GASPARRI – Serédi JUSTINIAN: *Codicis Iuris Canonici Fontes I-IX. Roma, 1923-1939*.

⁹ CIC¹⁷ canones 1960-1992.

¹⁰ CIC⁸³ Liber VII, Pars III, Titulus I. canones 1671-1691.

¹¹ ERDŐ Péter: *Megjegyzések a házassági perek új szabályairól*. *Magyar Sion* Új évf., X/LII. (2016/1) 34.

¹² *Litterae apostolicae motu proprio datae Mitis Iudex Dominus Iesus [továbbiakban: Mitis Iudex] quibus canones codicis iuris canonici de causis ad matrimonii nullitatem declarandam reformantur*. Szent István Társulat, Budapest, 2015. 6-7.

megjelentetése, mind a személyes jelenlét elősegítheti a reménybeli leendő peres felekkel való kapcsolatfelvételt.¹³

Az egyházmegye élén álló püspök bírói hatalmát nem személyesen, hanem bírósági helynök igénybevételeivel végzi.¹⁴ Így gyakorlatilag a házasság semmisségét kimondó ítéletek bár az ő nevében születnek meg, mégis a közreműködésének teljes hiányában. A rendelkezés két területen is újdonságot hoz. Egyfelől a püspöknek a lelkipásztori gondoskodás keretében különös figyelmet kell fordítania a polgári értelemben elvált személyekre,¹⁵ illetve egyházi jogi helyzetük bírói úton történő rendezésére. Másfelől az ítélekezésben való személyes közreműködésre is megnyílt a lehetőség mindazon esetekben, amikor az házasságfelek együttműködésében a tényállás könnyedén tisztázható, illetve a házasság semmissége kétséget kizáróan bizonyítható.¹⁶ Így a püspökre – szerteágazó feladatellátása mellett – nem ró aránytalan terhet a közvetlen bíraskodási tevékenység, viszont a püspök bírói hatalmának megjelenítése az egyházmegye vezetésének teológiai teljességét jeleníti meg.

A megváltozott társadalmi közegben különös felelősség hárul a plébánosokra és azon plébániai munkatársakra, akik a házasságkötésre való felkészítést végzik. Tekintettel arra, hogy manapság már a házasság jogintézménye és annak tartalmi értékei nem élnek tudatosan a társadalom egészében, az oktatásnak rendkívül körültekintőnek kell lennie a katolikus keresztény házasságok védelme és tartósságuk elősegítése érdekében. A plébániai jegyesoktatás keretében meg kell tervezni mindazon ismeretek élményszerű és tartalmas átadását, amelyek lehetővé teszik, hogy a jegyesek minél tudatosabban válasszák a házasságot és egymást egy élethossziglani életszövetségben.

A peres felek számára az egyik legnehezebb feladat a keresetlevél megszerkesztése. Az egyházmegyében élő és tevékenykedő kánonjogászoknak, elsősorban az ügyvédeknek, de másoknak is kiemelt feladata, hogy segítsenek a felek által vázolt házasságok történetéből a jogilag releváns tényeket kiválogatni, továbbá ehhez a megfelelő per cím-javaslatokat megalkotni. Ugyanilyen módon lehetnek a felek segítségére azok a szakemberek, akik elősegítjük, hogy a felek az emlékezetükből előállíthassák azokat az információkat, amelyek alapján a keresetlevél történeti tényálláshoz elégséges matéria keletkezik.¹⁷

Mindazok számára, akiknek a keresetlevél megírása aránytalan nehézséggel járna, a világi eljárásjoghoz hasonlóan lehetőségük van a kereset jegyzőkönyvbe foglalására. A szerző szerény ismeretei szerint Magyarország területén is működik olyan egyházmegyei bíróság, ahol gyakorta előfordul, hogy a bírósághoz forduló felperes, miután ügyfelfogadási időben felkeresi a bíróság hivatalos helyiségét, a megbeszélés eredményét a jegyző eleve írásba foglalja, s ezt a felperesi írásbeli nyilatkozatot kiegészítve a jogilag szükséges kellékekkel indul meg az eljárás. Ebben a helyzetben egyébként az ügyvédi közreműködés lehetősége minimális.¹⁸

Végezetül a peres eljárás megindításához szükséges lelkipásztori gondoskodás egyik lényeges eleme az eljárási költségterítés minimalizálása vagy eltörlése. Az ingyenes jogszolgáltatást Ferenc pápa nyomatékosan szorgalmazza, de a döntést – a helyi sajátosságok figyelembe vétele érdekében – a nemzeti püspöki konferenciák hatáskörébe utalta. Ferenc pápát elsősorban a *Rota Romana* előtt folyó perek magas perköltsége döbbsentette meg, de például

¹³ *Ratio procedendi in causis ad matrimonii nullitatem declarandam*. Art. 3. Közli: Mitis Iudex 24-25.

¹⁴ CIC can. 1420.

¹⁵ CIC can. 383. § 1.; *Ratio procedendi in causis ad matrimonii nullitatem declarandam*. Art. 1. Közli: Mitis Iudex 24-25.

¹⁶ CIC can. 1683-1684.

¹⁷ *Ratio procedendi in causis ad matrimonii nullitatem declarandam*. Art. 5. Közli: Mitis Iudex 26-27.

¹⁸ *Ratio procedendi in causis ad matrimonii nullitatem declarandam*. Art. 10. Közli: Mitis Iudex 26-27.

Magyarországon ezen összegek töredékét szabják ki, ezer eurós költségviselés nem fordulhat elő. Így egységes magyar „illeték” kiszabásra, a Magyar Katolikus Püspöki Kar általi szabályozásra nem kell számítani.¹⁹

Érdemes áttekinteni az érvényesülő eljárási elveket. Ferenc pápa szeme előtt megválasztása óta a kis költségvetéssel működő, szerény anyagiakkal gazdálkodó egyház képe lebegett. Így a pertakarékosság elve az, amelyet először meg kell említeni. A bírósági személyzet tisztes díjazásának biztosítása mellett, amelyet az egyházmegye költségvetéséből fedezzenek, a perek folyamán kerülni kell az indokolatlan anyagi kiadásokat, törekedni kell a költséghatékony pereskedés fenntartására.

Az egyszerűsítés és a perekhez való könnyebb hozzáférés ellenére a polgári peres eljárási elvek maradéktalan betartására kell törekedni, tehát a legszigorúbban tilos közigazgatási eljárást lefolytatni. Erre valójában meg lenne a kísértés, hiszen a püspök egyszemélyben nemcsak az egyházmegye bírója, de a kormányzati hatalom letéteményese is, így közigazgatási jellegű eljárásban is tisztázhatná a házasság semmisségének kérdését. Mivel viszont a házasság ügye közérdeket érint, a legmagasztosabb eljárási formában, polgári per keretében lehet kizárólagosan tárgyalni.²⁰

A polgári perre továbbiakban is jellemző, hogy írásbeli és bizalmas eljárás, tehát mind a szóbeliség, mind a nyilvánosság fogalmilag kizárt. Így a feleket és a tanúkat az ügyhallgató kérdezi ki,²¹ a hivatalból feltett, továbbá az ügyvéd, valamint a kötelékvédő²² által javasolt kérdések²³ alapján. A meghallgatásokat követően is csupán ügyfélnyilvánosság érvényesül, a felek és képviselőik megtekinthetik a keletkezett iratokat, s azokra írásban észrevételt tehetnek.²⁴ Egyedül a per bezárását követően nyílna lehetőség a tárgyalási szakaszban a felek álláspontjának kontradiktórius jellegű ütköztetésére, de ez a házassági perekre nem jellemző. Így a tárgyalási szakban egyedül az ügyvéd és a kötelékvédő terjeszti elő írásban az ügyvel kapcsolatos ténybeli és jogi összefoglaló következtetéseit az ügy védelme érdekében.²⁵ Az ítélet – a polgári peres eljárások általános elvei szerint is – zárt bírósági tanácskozás keretében születik meg.²⁶

A rendes írásbeli polgári per mellett a módosítás lehetőséget ad a püspök előtt folyó rövidebb eljárás lefolytatására. A rendelkezés külön kiemeli, hogy nem sommás eljárásról van szó, így a perszakaszokat meg kell tartani és a szóbeli eljárás kellékeit mellőzni kell. Ezzel a rövidebb eljárással a püspök bírói hatalmának hangsúlyozása is megtörténik, amelynek a kánonjogi megalapozás mellett teológiai – ekkleziológiai vetülete is van.²⁷

Bár továbbra is főszabályként a társasbíráskodás elve érvényesül, inséges helyeken, végzett kánonjogászok hiányában lehetőség van egyesbíró alkalmazására azzal a megszorítással, hogy tevékenységét kizárólag elsőfokon lehet így gyakorolni. Valójában a társasbíráskodás elvét háttérbe szorítja, hogy kiemelt érdek, hogy a felek minél gyorsabban házasságuk kivizsgálásához jussanak, elkerülendő a jelentős késedelmet. Ha a társasbíráskodás alkalmazásának az akadály, hogy elegendő jogvégzett klerikus nem áll rendelkezésre, az elv érvé-

¹⁹ Mitis Iudex VI. (3), 10-11.

²⁰ Mitis Iudex 8-9.

²¹ CIC can. 1428.

²² CIC can. 1432.

²³ CIC can. 1561.

²⁴ CIC can. 1598. § 1.

²⁵ CIC can. 1601-1606.

²⁶ CIC can. 1455. § 2.

²⁷ Mitis Iudex III-IV. 8-9.

nyesülése érdekében lehetőség van világi kánonjogászok bírói tanácsban való ítélkezésére. A társbíráskodás általános szabályának fenntartását szolgálja, hogy a fellebbviteli bíróságoknak minden esetben tanácsban kell eljárnia.²⁸

Az új eljárási elemek közül elsősorban a püspök személyes bíráskodását kell kiemelni, aki vizsgálóbíró és ülnök bevonásával deríti fel a történeti tényállást, s a véleményformálásához és az ítélet megalapozásához igénybe veszi a közreműködésüket. Jelen cikk írójának ismeretei szerint a püspök előtt folyó rövidebb eljárásra a kézirat lezárásáig mindezt egyetlen bíróságon került sor, egyetlen egy esetben a jogszabály hatályba lépését követően lassan egy évben. A ritka esetszám egyébként megjósolható volt.²⁹

Az új szabályozás lehetővé teszi a peres felek együttműködését, akár olyan szinten is, hogy felperes és alperes közös íven fogalmazzák meg a keresetlevelet, majd egyetértésük jeleként mindketten aláírják. Ennek elsősorban a rövidebb eljárás esetén van nélkülözhetetlen szerepe, de a rendes írásbeli polgári per esetében is a peres felek által tett közös nyilatkozatok teljes bizonyító erejű vallomásoknak tekinthetők.³⁰

Az eddigi peres tapasztalatokra támaszkodva jelentős könnyítés, hogy a pert a felperes bírósága előtt is el lehet indítani.³¹ Tekintettel arra, hogy ez ügyek jelentős, hacsak nem többségében alperes távol marad a pertől, érdeklődést nem mutat, választ nem küld, a beadványokra nem reagál, felperes és tanúinak utaztatása nem indokolható. Így – mivel a perek többsége egyoldalú vallomásokra épül – a fél és tanúi a saját bíróságuk előtt tehetik meg vallomásukat. Ez a különös illetékességi szabály a méltányos jogkiterjesztés kategóriájába tartozik. Így elviekben – felperes választásáig – három bíróság is illetékes lehet: felperes lakóhelye, alperes lakhelye vagy a házasságkötés helye szerinti bíróság. Természetesen gyakorta ez a három helyszín egyetlen egy egyházmegye fennhatósága alá tartozik. Ez alól Magyarország annyiban jelenthet kivételt, hogy a fővárosban és annak környékén házasulandók és lakóhelyet választó ügyfelek esetében az Esztergom-Budapesti Főegyházmegye mellett a Székesfehérvári és a Váci egyházmegye is érdekelt lehet, tekintettel arra, hogy a budapesti agglomerációban, illetve Budapesten belül Csepelen már a Főegyházmegye nem rendelkezik illetékességgel.

A per gyorsítását célozza, hogy okiratok felmutatása esetén külön szakértő kirendelését a bíróság mellőzhet, amellyel időt és anyagiakat takaríthat meg a bíróság.³²

Jelentős előrelépés, hogy az eddig kötelezően két fokozatú bírói eljárás, amely eddig a házasság semmisségének kinyilvánításához két egybehangzó ítéletet követelt meg, most – a világi gyakorlatnak megfelelően – megelégszik egyetlen ítélettel, amelyet ha egyik érdekelt sem támad meg, jogerős és végrehajtható elsőfokú ítéletté válhat, amelyet követően felek szabad állapotúak, és – ha a házasságkötést valamilyen tilalom nem gátolja – új házasságot köthetnek.³³

Az eljárás fent említett könnyítései mellett az eljárásban kötelezően alkalmazott kötelelő szerepe felerősödött. A kötelelő az új peres eljárás folyamán immáron több ízben találkozik a peres iratcsomóval, s gyakrabban kell véleményt nyilvánítania, amelynek

²⁸ CIC can. 1673. § 3-5.

²⁹ CIC can. 1683-1987.; Váci Püspöki Bíróság PB 20/2016.

³⁰ CIC can. 1683. § 1.; can. 1678. § 1.

³¹ CIC can. 1672. 2.

³² CIC can. 1978. § 3.

³³ CIC can. 1679.

több esetben is pergátló hatása van, így a kötelékvédő hallgatása nem jelenti a jogról való lemondást, hanem nyilatkozattételre kötelezett.³⁴

Magyarországon nincs jelentősége, hiszen a Prímási Főszentszéktől a Győri Szentszékhez lehet fellebbezni, de egyes országokban jelentős könnyítés lehet, hogy a püspök előtt folyó rövidebb eljárás alkalmazásakor fellebbvitel esetén az érsek, metropolita döntése ellen nem kell Rómába fellebbezni, hanem – magánál a jognál fogva – az érsektől a suffragáneos rangidős püspökhöz lehet jogorvoslatért fordulni. Ez jelentős pertakarékossági intézkedés, s nemcsak az idegen nyelvet lehet mellőzni, hanem az ügyet is országhatáron belül lehet tartani.³⁵

Végezetül valóban sok nyitott kérdésre kereshetjük a választ. Az első kérdés, hogy várható-e a perek rövidülése. Egyik oldalról igen a válasz, hiszen ha senki sem fordul jogorvoslatért, a per első fokon befejeződik, amely negyed- vagy féléves rövidülést eredményez. Ezzel áll viszont szembe a bírák lelkiismeretessége, akik kissé bizonytalan döntésükben számíthattak a másodfok korrekciójára. Mostantól viszont olyan alapos mértékben szükséges lelkiismereti bizonyosságuk eléréséhez megvizsgálni az ügyet, amely jelentősen megnövelheti a bíraskodás idejét.

Aggályos, hogy az elsőfokú bíróságok működésének minőségi ellenőrzése milyen formában valósulhat meg az elkövetkezendőkben. Ha az ügyek döntő többsége elsőfokon lezárul, a peres aktát a másodfokú bíróság nem látja. Mivel – szemben a világi perekkel – a házasság semmisségét kimondó ítélet mindkét fél számára előnyös, hiszen erről kezdve mindkét fél új házasságot köthet,³⁶ az elmarasztalt fél nem fordul jogorvoslatért a felsőbb bírósághoz. Ugyanígy kétséges, hogy – jogorvoslati eljárás hiányában – miként tudják a felsőbb bíróságok a jogegységet biztosítani. A most kialakult gyakorlat – jelenlegi ellenőrizetlen formájában – az ítélkezési partikularizmus irányában mozdítja el a rendszert. Az egyház minden történelmi korszakban büszke lehetett hierarchikus és centralizált felépítéséből fakadó előnyök kamatoztatására, így az alsóbb bíróságok jelentéseit idővel talán érdemes lesz kiegészíttetni olyan szempontokkal is, amellyel az Apostoli Szentszék a konkrét helyi ítélkezési gyakorlatra is képes lesz rálátni.

A cél tehát a gyorsabb, olcsóbb és hozzáférhetőbb házassági jogi bíraskodás megteremtése volt. Az elkövetkezendő évtizedek feladata lesz mérleget vonni, s megállapítani, hogy a célokat valóban képes volt-e a jogszabály-módosítás szolgálni, vagy a felvonultatott eredmények csupán az eddig fennálló bírósági fegyelem veszélyeztetésével váltak alkalmassá arra, hogy a bírósági eljárás igénybevételének lehetőségét szorgalmazzák.

---

³⁴ CIC can. 1676. § 1-2.

³⁵ CIC can. 1687. § 3.

³⁶ CIC 1679.

LEVENTE VÖLGYESI

Reform on the Codex Iuris Canonici (came into force on the 8th of December, 2015) Concerning Marriage Annulment Procedures

(Summary)

The Ecclesiastical Code was modified by Pope Francis following the extraordinary episcopal synod of 2014, but still before the ordinary episcopal synod of 2015. Marriage and family constituted the topics of the synod. In spite that the consummated marriages are indissoluble, their invalidity may be proven in ecclesiastical courts. The aim of the procedure is to examine, whether the divorcees could or wanted to marry each other or not. Although the consultations of the synod touched various questions, the theology of marriage was left untouched. The pope did not initiate a revision on the material law statutes of marriage. The only intention was a reform on the procedural law, notably the alteration of a special procedure, the statutes of the marriage lawsuits. The present paper contains the description of the aim and operation of the new regulations.